

Mária Somogyi proti Maďarsku, rozsudek ze dne 16. 5. 2024 - Řízení na ochranu osobnosti zahájené obcí nesledovalo legitimní cíl

Stěžovatel: Mária Somogyi

Žalovaný stát: Maďarsko

Číslo stížnosti: 15076/17

Datum: 16.05.2024

Článek Úmluvy: čl. 10

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: internet, ochrana pověsti, řízení na ochranu osobnosti, svoboda projevu/sdělovací prostředky, svoboda rozšiřovat informace, zásah

Český právní řád: Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
čl. 17 Listiny základních práv a svobod
§ 81–83 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 3/2025

Mária Somogyi proti Maďarsku, rozsudek ze dne 16. 5. 2024

Autorský komentář

Rozhodnutí navazuje na četnou judikaturu Soudu, která se týká problematiky ochrany pověsti právnických osob, jak soukromoprávních, tak veřejnoprávních. Soud v kontextu této věci uvedl, že ochrana pověsti právnických osob spadá pod čl. 10 Úmluvy, tedy svobodu projevu. Omezení svobody projevu, a tudíž ochrana pověsti, je možná, pokud je omezení stanoveno zákonem, je nezbytné v demokratické společnosti a sleduje jeden z legitimních cílů uvedených v čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Dle rozsudku ve věci Steel a Morris proti Spojenému království (rozsudek ze dne 15. 2. 2005, č. 68416/01) existuje u právnických osob legitimní „zájem na ochranu obchodního úspěchu a životaschopnosti společností v zájmu akcionářů a zaměstnanců, ale také v zájmu širšího hospodářského blaha“. U právnických osob ve veřejné sféře tomu tak však není – ty totiž zpravidla dokáží lépe reagovat na kritiku a veřejné mínění. Přiznání ochrany jejich „obchodní pověsti“ by proto mohlo vážně ohrozit svobodu projevu médií. Ve věci Lombardo a ostatní proti Maltě (rozsudek ze dne 24. 4. 2007, č. 7333/06) Soud konstatoval, že opatření zakazující výroky kritizující jednání nebo

opomenutí voleného orgánu lze odůvodnit legitimním cílem stanoveným Úmluvou, a sice „ochran[ou] práv nebo pověstí jiných“, pouze za výjimečných okolností. Soukromoprávní právnické osoby spoléhají na svou dobrou pověst, aby nalákaly zákazníky a vykázaly zisk. Veřejnoprávní osoby však fungují za účelem veřejného blaha, slouží společnosti a jsou financovány z peněz daňových poplatníků.

Hlavním závěrem Soudu v této věci bylo konstatování, že řízení na ochranu osobnosti zahájené právnickou osobou, která vykonává veřejnou moc, nelze obecně považovat za řízení sledující legitimní cíl „ochrany pověstí ... jiných“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Na druhou stranu žalobu na ochranu osobnosti mohou svým vlastním jménem podat jednotliví členové veřejného orgánu, kteří jsou snadno identifikovatelní. Jelikož se ale věc týkala obecního majetku a žalobu podala obec jako veřejnoprávní právnická osoba, Soud uzavřel, že původní řízení nesledovalo legitimní cíl stanovený v čl. 10 Úmluvy a konstatoval porušení tohoto článku vůči stěžovateli ze strany obce.

V českém právním řádu je ochrana dobré pověsti právnické osoby rovněž zaručena v rámci práva na svobodu projevu v čl. 17 Listiny základních práv a svobod (tj. „[s]vobodu projevu [...] lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, [...]“). V kontextu české rozhodovací praxe lze upozornit na nedávný nálezn Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2025, sp. zn. Pl. ÚS 26/24, kterým bylo konstatováno, že právnickým osobám svědčí i právo na ochranu dobré pověsti zakotvené v čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. V nálezu plénum konstatovalo, že ačkoli lidská důstojnost a osobní čest náleží pouze fyzickým osobám, kategorii dobré pověsti a jména lze vztáhnout i na právnické osoby, neboť dobrá pověst je zásadní jak pro jejich bezproblémové vystupování v právních vztazích, tak i pro ochranu práv jednotlivců, kteří jsou jejich součástí. Neoprávněným zásahem do této pověsti tak může být osobě způsobena majetková i nemajetková újma. Ochrana dobré pověsti právnických osob je z tohoto důvodu aktuální i v české justiční praxi, ačkoliv se uváděný nálezn netýká výslovně veřejnoprávní korporace, neboť jeho závěry byly vysloveny v kontextu zapsaného spolku.

(Zpracovali: Mgr. Eva Koziorková, JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelka na sociální síti Facebook sdílela příspěvek, který vyzýval obyvatele obce Tata k účasti na demonstraci. Ta se měla konat z důvodu, že obec údajně prodala místnímu podnikateli obecní historickou budovu za cenu pod tržní hodnotou. Podnikatel navíc následně tuto budovu obecním orgánům pronajal nazpátek za přemrštěnou cenu. Ve facebookovém příspěvku stálo, že tímto jednáním bylo obyvatelstvo obce Tata okradeno. Stěžovatelka rovněž k příspěvku přidala vlastní komentář, ve kterém zpochybnila výši výdajů obce na novou budovu pro matriku. Obec Tata a spojený obecní orgán obce Tata podaly vůči stěžovateli žalobu na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkové újmy pro šíření nepravdivých informací a poškození pověsti obce. Prvoinstanční soud rozhodl ve prospěch žalobců. Opřel se o judikaturu maďarského Ústavního soudu, dle níž sice státní instituce nedisponují základními právy, případ se však dle něj netýkal výkonu veřejné moci, nýbrž výkonu vlastnického práva, a z tohoto důvodu měli žalobci nárok na ochranu. Dle prvoinstančního soudu bylo třeba omezit svobodu projevu stěžovatelky za účelem ochrany veřejné důvěry ve státní instituce, jelikož tvrzení na sociální síti Facebook byla dostatečně vážná na to, aby poškodila dobrou pověst žalobců. Uložil proto stěžovateli povinnost zaplatit náhradu újmy ve výši 280 EUR (tj. 140 EUR každému z žalobců). Soudy vyšších instancí rozhodnutí potvrdily, ale snížily výši náhrady újmy na 28 EUR.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

17. Stěžovatelka tvrdila, že rozhodnutí vnitrostátních soudů, kterým jí byla uložena finanční sankce za sdílení facebookového příspěvku třetí osoby, porušilo čl. 10 Úmluvy znějící takto:

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společností.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

(...)

B. Věcné posouzení

(...)

2. Posouzení Soudu

28. Mezi stranami nebylo sporné, že rozsudky maďarských soudů představovaly zásah do práva stěžovatelky na svobodu projevu a že tento zásah měl právní základ ve vnitrostátním právu; strany se však neshodly na tom, zdali tento zásah sledoval „legitimní cíl“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy a zdali byl tomuto cíli přiměřený.

29. Soud zopakoval, že výčet legitimních cílů stanovený v čl. 10 odst. 2 Úmluvy je taxativní. Striktně vzato tento odstavec poskytuje – jako výjimku vzhledem k její zvláštní roli ve společnosti – ochranu pouze jedné složce veřejné moci, a to moci soudní (blíže viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 4. 2015, Morice proti Francii, č. 29369/10, body 128–130).

30. Soud již dlouhodobě zastává názor, že právo na ochranu pověsti je právem chráněným čl. 8 Úmluvy jako součást práva na respektování soukromého života. Pojem „soukromý život“, který zahrnuje rovněž fyzickou a psychickou integritu osoby, je široký a nelze jej vymezit vyčerpávajícím způsobem. Aby však bylo možné uvažovat o použití čl. 8 Úmluvy, musí zásah do pověsti osoby dosáhnout určité míry závažnosti a [být proveden] způsobem, který zasahuje do práva na respektování soukromého života určité osoby (s dalšími odkazy viz rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2017, Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní proti Bosně a Hercegovině, č. 17224/11, bod 76).

31. Použitelnost pojmu „ochran[a] pověsti ... jiných“ v čl. 10 odst. 2 Úmluvy však není omezena pouze na fyzické osoby, navzdory rozdílu mezi zájmy právnické osoby na dobré pověsti a pověsti jednotlivce jako člena společnosti. Zatímco ve druhém případě může jít o dopad na důstojnost člověka, v prvně uvedeném případě tento morální rozměr absentuje (viz rozsudek ze dne 8. 9. 2020, OOO Regnum proti Rusku, č. 22649/08, bod 66).

32. Soud uznal, že existuje legitimní „zájem na ochranu obchodního úspěchu a životaschopnosti společností v zájmu akcionářů a zaměstnanců, ale také v zájmu širšího hospodářského blaha“ (viz rozsudek ze dne 15. 2. 2005, Steel a Morris proti Spojenému království, č. 68416/01, bod 94; a rozsudek ze dne 19. 7. 2011, Uj proti Maďarsku, č. 23954/10, bod 22). Avšak co se týče veřejných orgánů usilujících o právní ochranu své dobré pověsti, Soud ve věci Steel a Morris (cit. výše, bod 40) poukázal na právní předpisy Anglie a Walesu, podle nichž „místní orgány, státem vlastněné korporace a politické strany ... [nemůžou] podat žalobu na ochranu osobnosti, jelikož je ve veřejném

zájmu, aby demokraticky zvolená organizace nebo orgán řízený takovou organizací byly otevřeny bezprostřední veřejné kritice“. V souvislosti se zveřejňováním informací médii Soud naznal, že ochrana orgánů výkonné moci státu, které dokážou díky svým schopnostem v oblasti styků s veřejností reagovat na jakákoli nepříznivá tvrzení „veřejného mínění“, před kritikou z médií tím, že jim je přiznána ochrana jejich „obchodní pověsti“, by mohla vážně narušit svobodu těchto médií. Skutečnost, že by orgány výkonné moci mohly podávat žaloby pro ochranu osobnosti proti členům sdělovacích prostředků, by pro média představovala nadměrnou a nepřiměřenou zátěž a mohla mít nevyhnutelný, odrazující účinek na jejich schopnost plnit roli zprostředkovatele informací a veřejného hlídacího psa (viz *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 31. 7. 2007, Dyuldin a Kislov proti Rusku, č. 25968/02, bod 43).

33. Podobně ve věci Lombardo a ostatní proti Maltě (rozsudek ze dne 24. 4. 2007, č. 7333/06, bod 50) Soud konstatoval, že opatření zakazující výroky kritizující jednání nebo opomenutí voleného orgánu lze odůvodnit „ochran[ou] práv nebo pověstí jiných“ pouze za výjimečných okolností.

34. Ve věci Romanenko a ostatní proti Rusku (rozsudek ze dne 8. 10. 2009, č. 11751/03, bod 39), která se týkala oddělení správy soudu jakožto veřejného orgánu, Soud uznal, „že mohou existovat oprávněné důvody pro rozhodnutí, že veřejné orgány by neměly mít samy aktivní legitimaci k podání žaloby na ochranu osobnosti.“

35. V případech, kdy mezi stranami nešlo o spor o existenci legitimního cíle, se Soud při zkoumání stížností podle čl. 10 vyplývajících z řízení na ochranu osobnosti zaměřil na posouzení přiměřenosti zásahu, a to v řízeních zahájených obecní radou (viz rozsudek ze dne 22. 1. 2015, Pinto Pinheiro Marques proti Portugalsku, č. 26671/09, body 39–47), vazební věznicí a jejími dvěma pracovníky (viz rozsudek ze dne 4. 4. 2013, Reznik proti Rusku, č. 4977/05, body 41–51), Úřadem hlavního vojenského prokurátora Ruska (viz rozsudek ze dne 3. 10. 2017, Novaya Gazeta a Milashina proti Rusku, č. 45083/06, bod 62), volební komisí, výkonným orgánem subjektu Ruské federace a regionální pobočkou strany Jednotné Rusko (viz rozsudek ze dne 17. 4. 2018, Ostanina proti Rusku, č. 22169/11) a výkonným orgánem subjektu Ruské federace (viz rozsudek ze dne 8. 10. 2019, Margulev proti Rusku, č. 15449/09, bod 45; a rozsudek ze dne 23. 6. 2020, Kommersant a ostatní proti Rusku, č. 37482/10 a 37486/10).

36. Ve věci OOO Memo (cit. výše, body 44 a 46) měl Soud za to, že orgány výkonné moci, kterým byly svěřeny státní pravomoci, se podstatně liší od právnických osob, včetně veřejných anebo státem vlastněných korporací, které se účastní hospodářské soutěže na trhu, v tom, že zatímco právnické osoby se spoléhají na svou dobrou pověst s cílem přilákat zákazníky a dosáhnout zisku, orgány výkonné moci existují proto, aby sloužily veřejnosti, a jsou financovány daňovými poplatníky. Vzhledem ke své roli v demokratické společnosti se zájmy orgánu výkonné moci, kterému byly svěřeny státní pravomoci, na udržení dobré pověsti podstatně liší jak od práva na dobrou pověst fyzických osob, tak od zájmů na dobré pověsti právnických osob, soukromých či veřejných, které si navzájem konkurují na trhu.

37. Soud tudíž rozhodl, že občanskoprávní řízení na ochranu osobnosti zahájené právnickou osobou, která vykonává veřejnou moc, nelze obecně považovat za řízení sledující legitimní cíl „ochrany pověsti ... jiných“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Nevyloučil však možnost, že by jednotliví členové veřejného orgánu, kteří by byli „snadno identifikovatelní“ vzhledem k omezenému počtu jeho členů a povaze tvrzení vznesených proti nim, mohli být oprávněni podat žalobu na ochranu osobnosti individuálně svým vlastním jménem (viz OOO Memo, cit. výše, bod 47).

38. Na základě výše uvedených úvah považoval Soud za vhodné stanovit, zdali tvrzený zásah, tj. civilní žaloba týkající se osobnostních práv podaná obcí Tata a spojeným obecním orgánem obce Tata proti stěžovateli, fyzické osobě, za sdílení facebookového příspěvku, sledovala legitimní cíl

„ochrany pověsti ... jiných“ ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

39. Soud vzal na vědomí odůvodnění vrchního soudu v Tatě, který poukázal na judikaturu maďarského Ústavního soudu, podle níž veřejné orgány nedisponují základními právy. Dle prvostupňového soudu však tato zásada nebyla pro okolnosti případu stěžovatelky relevantní, neboť žalobci nevykonávali svou veřejnou moc, nýbrž své vlastnické právo.

40. Soud poukázal na to, že výrok, za který byla stěžovatelka shledána odpovědnou, se týkal jednání obecní správy. Žalobci ve vnitrostátních řízeních byli obec Tata a spojený obecní orgán obce Tata.

41. Dotčený prodej se netýkal majetku v soukromém vlastnictví nebo přímých hospodářských činností, nýbrž správy obecního majetku a užívání veřejných prostředků. Navzdory odůvodnění vnitrostátních soudů není Soud přesvědčen, že měla obec „zájem na ochranu obchodního úspěchu a životaschopnosti“, ať už „v zájmu akcionářů a zaměstnanců“, anebo „v zájmu širšího hospodářského blaha“ (viz Steel a Morris, cit. výše, bod 94; srov. OOO Memo, cit. výše, bod 48), který by zasluhoval právní ochranu. Obec není subjektem soutěžícím na trhu s nemovitostmi, který by se snažil maximalizovat své zisky přilákáním zákazníků. I v rámci výkonu svého vlastnického práva měla sloužit veřejnosti a byla financována daňovými poplatníky.

42. Nelze rovněž tvrdit, že členové obce byli „snadno identifikovatelní“ (srov. rozsudek ze dne 29. 3. 2001, Thoma proti Lucembursku, č. 38432/97, bod 56; a rozsudek ze dne 3. 4. 2012, Kaperzyński proti Polsku, č. 43206/07, bod 61) vzhledem k tomu, že původní příspěvek sdílený stěžovatelkou ani její vlastní komentář se netýkaly údajného protiprávního jednání žádných identifikovaných nebo identifikovatelných zaměstnanců. V každém případě byla žaloba na ochranu osobnosti podaná právníckými osobami jako takovými, a nikoli jejich jednotlivými členy.

43. Soud proto shledal, že řízení na ochranu osobnosti zahájené obcí Tata proti stěžovatelce nesledovalo žádný z legitimních cílů uvedených v čl. 10 odst. 2 Úmluvy. V případě, kdy je prokázáno, že zásah nesledoval legitimní cíl, není třeba dále zkoumat, zdali byl rovněž „nezbytný v demokratické společnosti“.

44. Z toho vyplývá, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;

2. *rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 10 Úmluvy;

(...)

(Zpracovala: Mgr. Eva Koziorková)